

Vrienden van Sonsbeek
Zijpendaalseweg 24
6814 CL Arnhem
Tel. 085-450660

VRIENDEN VAN SONSBEEK

Zondag 27 juni 1993

14.30 uur

15.00

— UITLEG TIJDENS WANDELING OVER
NIEUW BEHEERPLAN 1994 - 2004

INFOBULLETIN

ZOMER 1993

Zondag 27 juni 1993

14.30 uur

15.00

UITLEG TIJDENS WANDELING OVER

NIEUW BEHEERPLAN 1994 - 2004

Zondag 27 juni organiseert de Vereniging Vrienden van Sonsbeek een wandeling door het park. De wandeling begint om 15.00 uur bij bezoekerscentrum De Watermolen. Boudewijn Swart of Simon Klingen van bureau Klingen zal dan het nieuwe beheerplan voor de monumentale parken toelichten. Tijdens de wandeling krijgt u uitgelegd waarom bepaalde maatregelen worden voorgesteld en wat de consequenties daarvan zullen zijn. Na afloop, rond half vijf, krijgt u in De Watermolen nog gelegenheid over het plan te discussieren en vragen te stellen.

WAAROM EEN NIEUW BEHEERPLAN?

Tien jaar geleden heeft de toenmalige PEBREM voor de monumentale parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem een beheerplan opgesteld voor de periode 1984-1994. Het plan is toen van alle kanten bekeken en besproken en daarna goedgekeurd door B. en W. Sinds die tijd is er veel gebeurd. Ideeën over groenbeheer veranderden, chemische onkruidbestrijdingsmiddelen werden afgeschaft, bezuinigingen vereisten grote creativiteit bij het vinden van nieuwe beheermethoden, enkele zware stormen richtten grote schade aan. Het vigerende beheerplan stuitte steeds meer op verzet van een deel van de Arnhemse bevolking. Als gevolg daarvan werd de uitvoering stopgezet. De volgens de gemeente noodzakelijke dunning, niet alleen onder de jonge begroeiing maar ook bij oude bomen, bleef verder achterwege. Ook over het al of niet opruimen van het stormhout ontstond verschil van mening tussen de beheerder en de gebruikers van de parken.

WELKE OVERWEGINGEN SPELEN EEN ROL? Waarmee moeten de opstellers van het beheerplan rekening houden?

Sonsbeek is een MONUMENTAAL park. Het moet dus, als monument, 'in zijn oorspronkelijke staat worden behouden'. Dat klinkt vanzelfsprekend maar... niemand weet hoe het park er heeft uitgezien en wat de ontwerper voor ogen stond. Omdat er geen beschrijving of tekeningen zijn nagelaten, is dat ook niet meer te achterhalen. In de tijd dat het landgoed Sonsbeek werd aangelegd, waren de kosten van onderhoud voor de eigenaars nauwelijks een probleem. Laagbetaald of gratis personeel was altijd voorhanden. En doordat het park niet toegankelijk was voor de 'gewone man' had het weinig te lijden van de niet talrijke bezoekers. Dat zijn problemen waar we in onze tijd wel degelijk mee te maken hebben. De druk op het park is groot omdat het veel mensen trekt. Bovendien kost intensief onderhoud meer dan de gemeente ervoor kan of wil uitgeven. Bij de landschapsstijl wordt op een klein oppervlak een volledig landschap nagebootst met waterpartijen, 'bossen', doorkijkjes, landbouwgrond. En dit kunstmatige landschap moet nu in Sonsbeek zodanig worden hersteld, dat het onderhoud kan geschieden op een manier die past in de huidige tijd. Geen eenvoudige opgave voor bureau Klingens.

INGRIJPENDE MAATREGELEN NIET ALTIJD TE VOORKOMEN

Het historisch besef heeft lang niet altijd een hoofdrol gespeeld bij het onderhoud van de parken. Het zal daardoor duidelijk zijn, dat hier en daar flink ingegrepen zal worden. Lanenloop en doorzichten zijn zeer belangrijk in het landschapspark. Die zijn hier en daar in Sonsbeek in de loop van de tijd verloren gegaan. Om ze te herstellen zullen offers moeten worden gebracht. Hoe dat gebeurt en waarom zal u worden verteld tijdens de wandeling van 27 juni. In de Watermolen praten we dan na, en kunt u uw vragen en kritiek kwijt.

INSPRAAK

Het beheerplan wordt deze maand gepubliceerd op de 17e in de raadscommissie besproken. Daarna komt er een periode van inspraak en kan iedere burger van Arnhem commentaar te leveren. Het bestuur van De Vrienden van Sonsbeek zal dat ook doen. Het commentaar van onze vereniging wordt opgesteld na de wandeling en discussie in Sonsbeek, en het bestuur weet wat de mening van de leden is.

LEDENVERGADERING 1993

Ondanks het slechte weer en een voetbalwedstrijd op de televisie waren toch nog ruim twintig leden aanwezig op de jaarlijkse ledenvergadering. In zijn openingswoord memoreerde voorzitter Wim Dieleman de activiteiten van de vereniging in het afgelopen jaar.

De traditionele nieuwjaarswandeling was weer een succes. Zelfs de stromende regen kreeg geen kans om spelbreker te zijn.

Een schot in de roos was het tochtje per Jan Plezier tijdens de Sonsbeekdag door Sonsbeek. Het werd aangeboden aan diegenen, die als eersten hun contributie hadden betaald. Ook anderen kregen gelegenheid om tegen betaling van een gering bedrag een tochtje te maken.

Voor een wandeling door het park Rozendaal was helaas geen belangstelling. Om dezelfde reden kon in 1991 ook al excursie naar het Vondelpark niet doorgaan. Hierdoor wordt het idee werd bevestigd, dat de leden van onze vereniging vooral belangstelling hebben voor de 'eigen' parken. Voor een Vriendenvereniging voor alle Arnhemse parken schijnt de tijd nu nog niet rijp te zijn.

Het nieuwe beheerplan voor de monumentale parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem hield de gemoederen in 1992 wel bezig. Er werd zelfs een, redelijk bezochte, extra ledenvergadering aan gewijd.

FINANCIEEL VERSLAG

Uit de opsomming van de voorzitter blijkt dat we een actieve vereniging zijn. Het verslag van de penningmeester toont dat we ook financieel gezond zijn. De bankgarantie, die we vier jaar geleden bij de oprichting bij gebrek aan kapitaal nog nodig hadden, is nu omgezet in een overschot van ongeveer acht duizend gulden. Penningmeester Jan Elissen kreeg daarvoor van de vergadering een verdiend applaus.

Met algemene stemmen werd het voorstel aanvaard om een bedrag van vierduizend gulden te bestemmen als werkkapitaal van de vereniging en de rest in overleg met de gemeente te besteden aan verfraaiing van de parken.

Aan contributie kwam rond f 7000,- binnen. Een groot bedrag werd besteed aan portokosten. Vooral de verzending van het infobulletin kost veel. We maken voor de verzending gebruik van een speciaal tarief van de PTT, dat lager uitkomt dan de particuliere stadspost. Aan het infobulletin zelf waren geen kosten verbonden omdat de dienst MOW geen kopieergeld berekent en de samenstelling door de vereniging zelf gebeurt.

Verder werd geld uitgegeven aan de wandelingen (uitkoop van kasteel Zijpendaal tijdens de nieuwjaarswandeling), bijdrage project Arnhem Parkenstad, een etentje voor het bestuur toen een aantal leden aftrad en nieuwe geïnstalleerd werden.

SONSBEEK 93

Op 5 juni a.s. begon de manifestatie Sonsbeek 93. De tentoonstelling beperkt zich niet alleen tot het park maar strekt zich uit over de hele stad. Op de John Frostburg en de Nelson Mandelabrug b.v. hangen teksten van de Zwitser Remy Zaugg.

Het Gemeentemuseum doet mee en enige galerieën. Er komt kunst in het Spijkerkwartier op de Jansplaats en bij het militair tehuis Bronbeek. Er wordt een catalogus uitgegeven en een Bezoekersgids. De Bezoekersgids kost f 17.50 (voor houders van een CJP of museumjaarkaart f 15,-) en geeft toegang tot alle gebouwen waar objecten staan opgesteld.

Wie een rondrit wil maken langs alle objecten of verdere informatie wil hebben, kan terecht in de Witte Villa of bellen met nr. 085 - 429 004 van Sonsbeek 93

GRAFIEKMAP

Er worden drie grafiekmappen uitgegeven met elk vijf grafiekbladen van deelnemende kunstenaars.

Grafiekmap, catalogus en Bezoekersgids zijn uitsluitend verkrijgbaar in de Witte Villa in Sonsbeek.

RONDE WEI programma's

Ook dit jaar is er iedere zondag weer veel vertier rond de Ronde Wei. Het programma voor deze zomer was nog niet bekend. Het verdient dus aanbeveling om de aankondigingen in de plaatselijke pers te volgen.

De organisatie is, evenals vorig jaar, in handen van Hans van Vrijaldenhoven.

Concerten bij de boerderij

Op de grote vijver bij de boerderij worden weer concerten gegeven. De boerderij is deze witer verbouwd, waardoor de gastvrijheid nog groter is geworden dan voorheen.

Ook hier geldt: kijk voor de programma's in de plaatselijke pers.

Bezoekerscentrum de Watermolen

En wie toch in Sonsbeek is, gaat uiteraard even langs bij het bezoekerscentrum. Daar is immers altijd wat te beleven.

Pentekening Dick Caderius van Veen, 1902
De Heerenmoeder, Soestdijk, Arnhem

DE GEBOUWEN VAN SONSBEEK

De St. Agnieten Begijnenmolen

De St. Agnieten Begijnenmolen is een van de zeven molens die aan de St. Jansbeek gestaan hebben. In 1404 was ze eigendom van het Agnietenconvent, een nonnenklooster van de Augustijnenorde. Dit klooster stond ongeveer op de plaats waar nu het politiebureau staat. Het waalse kerkje achter de schouwburg is daar nog een overblijfsel van. Het was de kloosterkapel.

Aan het klooster en de nonnen dankt de molen zijn naam.

In de Agnieten Begijnenmolen werd koren gemalen. Twee achter elkaar opgestelde waterraderen hielden het maalwerk gaande.

De 'personeelskosten' werden laaggehouden. De molen was leenplichtig aan kasteel Doorwerth en moest jaarlijks een bepaalde hoeveelheid graan 'om niet', dus gratis malen.

De molen vervulde ook een sociale functie. Boeren, die moesten wachten bespraken er de politiek, de lopende zaken en hun eigen problemen.

In de loop van zijn bestaan is de molen regelmatig van eigenaar gewisseld. Dat begon na de godsdiensttwisten in de zestiende eeuw toen de kerkelijke goederen door de overheid verkocht. De molen kwam toen in particuliere handen.

In 1821 kocht Baron van Heeckeren, eigenaar van landgoed Sonsbeek, drie watermolens, waaronder de St Agnieten-Begijnenmolen. De bewoners mochten er nog 6 jaar blijven wonen tegen een jaarhuur van 700 gulden.

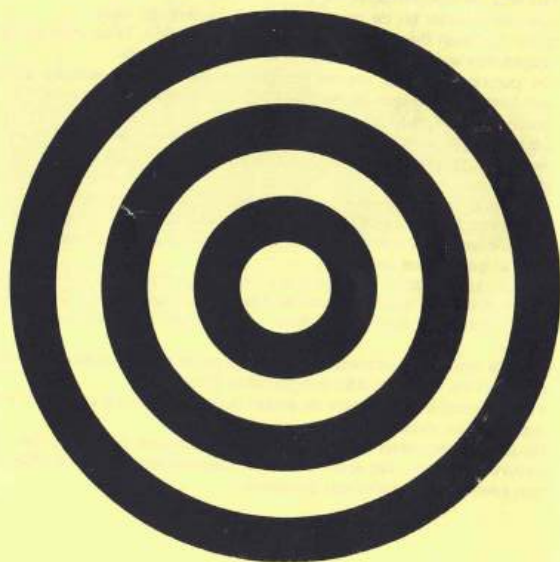
In 1899 werd de gemeente Arnhem eigenares van de molen als onderdeel van het door de stad aangekochte Sonsbeek.

In 1913 werd een deel van de molen door de Heidemij verbouwd tot aquarium en viskwekerij.

Nu is in de Agnieten Begijnenmolen een restaurant gevestigd. De visvijvers bestaan niet meer. Maar het waterrad aan de achterzijde is een juweel in de kroon van Sonsbeek.

SONSBEEK 93

5-6-93 - 26-9-93

SCHIETSCHIJF Om de uitgangspunten van Sonsbeek 93 operationeel te maken is gekozen voor het topografische model van een denkbeeldige schietschijf met drie cirkels. Geprojecteerd op de kaart van Arnhem levert dat drie verschillende werkerreinen op. In het hart van de schietschijf bevindt zich het 19e eeuwse Park Sonsbeek, daaromheen de Arnhemse binnenstad die op haar beurt weer omsloten wordt door een derde semi-landelijke ring.

Van de door de Vereniging toegezegde bijdrage over het rapport historische tuin, werd dit jaar het laatste deel overgemaakt.

Kascommissie

De kascommissie kon geen foutje vinden in de boekhouding en verleende daaraan dus haar goedkeuring. De leden van de commissie konden geen van beiden op de vergadering aanwezig zijn. Ze hadden daarom hun bevindingen op schrift gesteld. De nieuwe commissie bestaat uit mevrouw E. Boshouwers en de heer D. Pette, als nieuw lid.

BESTUURSWISSELING

Wim Dieleman begon de behandeling van dit agendapunt met een excuus van het bestuur aan de leden omdat er geen officiële termijn was gesteld voor het aanmelden van kandidaten. De voorzitter hoopte echter dat het democratisch gehalte van de vereniging zo hoog is, dat de leden zich niet verplicht voelden de kandidaat van het bestuur te kiezen. Dat dit toch gebeurde stemde Wim Dieleman tot vreugde. Daarna lichtte hij zijn aftreden toe. De redactie van het infobulletin had zich in eerste instantie afgevraagd 'hoe een zo goede voorzitter het in zijn hoofd haalde om af te treden' maar er wel aan toegevoegd dat je zo'n vraag uiteraard niet kon stellen. Met dat laatste was hij het wel eens. Als eerste voorzitter heeft hij veel tijd en energie gestoken in de Vrienden van Sonsbeek. Nu de vereniging min of meer zijn vorm heeft gevonden, vindt hij het tijd dat er weer nieuwe creativiteit, nieuw enthousiasme en nieuwe ideeën komen. Wim Dieleman kreeg als herinnering een boek aangeboden en een warm applaus van de leden. De rest van de vergadering werd geleid door Arnold de Jong.

VERSLAGEN LEDENVERGADERING

Noch op het verslag van de reguliere ledenvergadering op dat van de extra vergadering in November, beiden gepubliceerd in een infobulletin, zijn op- en/of aanmerkingen binnengekomen. Op grond daarvan werden beide verslagen goedgekeurd.

VERSLAG LEDEN BEGELEIDINGSGROEP BEHEERPLAN

Waarom een vertegenwoordiging in de begeleidingsgroep

Veel Arnhemmers waren niet tevreden met de manier waarop de gemeente de monumentale parken inderhield. Dat was in 1989 een van de redenen om de Vereniging Vrienden van Sonsbeek op te richten. De vereniging stelt zich ten doel de verbindende schakel te zijn tussen de beheerder en de gebruikers van het park. Ze wil de gemeente gevraagd en ongevraagd van advies dienen over het beheer.

Dat de gemeente het belang van een vereniging als de onze wel inziet, blijkt uit het feit dat ze heeft meegewerkt aan de oprichting en in het bestuur vertegenwoordigd is. Verder heeft de dienst MOW tot nu toe de kosten voor het infobulletin grotendeels voor haar rekening genomen. Toch stelde de voorzitter zich in 1991 de vraag of de vereniging wel bestaansrecht had. Immers, de gemeente reageerde niet of nauwelijks op brieven van onze vereniging. Wim Dieleman en Jan Elissen vroegen wethouder Coumans, tijdens diens spreekuur, naar de reden. De wethouder zei dat daarvoor verzachtende omstandigheden waren maar beloofde niettemin beterschap. Hij beloofde dat bij de opstelling van het nieuwe beheerplan zeker naar onze stem geluisterd zou worden. En zo zijn we met twee leden, Tjada v.d. Eelaar en Kees Tutein Nolthenius, vertegenwoordigd in de begeleidingsgroep voor het beheerplan.

Reacties op de voorstellen

In ons Infobulletin van december hebben we een aantal stellingen van Klingens Bomen gepubliceerd met de vraag daarop te reageren. Tien leden hebben de moeite genomen dat te doen. Ook deze reacties zijn meegenomen in het overleg van de begeleidingsgroep. Er was vooral veel vraag naar meer banken en afvalbakken. Voor bootjes in de vijver was geen aandacht. Dood hout wilde men het liefst zo snel mogelijk uit de parkdelen verwijderd zien en oude bomen moeten blijven staan. En dan graag een aanlijngedebod voor honden rond de waterpartijen. De begeleidingsgroep is een aantal malen bijeen geweest en heeft de verschillende opties besproken. Bureau Klingen heeft een aantal modellen uitgewerkt waaruit het gemeentebestuur kan kiezen.

Deze maand wordt het rapport van Klingen gepubliceerd en op 17 juni in de Raadscommissie besproken. Daarna volgt een inspraakperiode. Tijdens de discussie hierover in de ledenvergadering toonde de heer Maas zich ongerust. Hij had een voorlopig deelrapport gelezen dat Klingen in het voorjaar had uitgebracht. Dit stond zo vol jargon dat het voor een leek nauwelijks te begrijpen was. Als het officiële rapport in dezelfde taal is gesteld, zal de gewone burger er niet veel mee kunnen doen. De voorzitter is van mening dat de wandeling door Sonsbeek waarbij door Bureau Klingen uitleg wordt gegeven, naar verwachting, de nodige duidelijkheid zal geven.

De heer Ovezall vindt het vreemd dat er nog steeds op wordt gehamerd dat het park zo moeilijk te onderhouden is omdat er zoveel gebruik van wordt gemaakt in tegenstelling tot de tijd dat het een particulier landgoed was. Het park is al bijna 100 jaar een openbaar wandelpark. Tot voor een jaar of twintig heeft het er altijd prima uitgezien. En ook toen was het er altijd druk. Naar zijn mening maakt het zware materieel dat de gemeente gebruikt bij het onderhoud het nodig dat er brede, min of meer verharde, paden zijn ontstaan. Ook daardoor is de sfeer van het park aangetast. Verder miste hij in het voorjaar de bloembollen, die in

het verleden het park een lieflijk aanzicht gaven. Voorzitter stelt voor om af te wachten tot het beleidsplan er is en ter plaatse te gaan bekijken wat de consequenties zijn. Daarna kunnen we een goed gedocumenteerde reactie aan het gemeentebestuur geven.

WAT DOEN WE MET FINANCIËEL OVERSCHOT?

Nu de ledenvergadering akkoord is gegaan met het bestuursvoorstel om ongeveer vier duizend gulden te besteden aan het park, zal er een besluit moeten worden genomen over de besteding van het geld. Het voorstel van de heer Ovezall om de gemeente een bloempollenpakket voor het park te geven wordt overgenomen. Verder kunnen we denken aan banken en afvalbakken, de toegangen tot het park zouden hier en daar wel wat mooier gemaakt kunnen worden. Ook kunnen we een bedrag reserveren voor de inrichting van de historische tuin. Welk voorstel er naar de leden zal gaan, hangt mede af van het overleg met de gemeente.

LEDENWERFACTIE

Het aantal leden van onze vereniging ligt nu al enige tijd rond de 300. Dat kunnen er veel meer zijn. Hoe meer Arnhemmers we vertegenwoordiger hoe meer kans we hebben dat de gemeente naar ons blijft luisteren. Als elk lid weer een nieuw lid aanbrengt zijn we al weer een heel eind verder. Vooral als die nieuwe leden hetzelfde doen.

Soorten leden

We kennen nu nog twee soorten leden: Bedrijfsleden en gewone leden. Bedrijven kunnen lid zijn van onze vereniging. Deze leden zijn vooral in en in de omgeving van het park gevestigd. De gewone leden zijn burgers van Arnhem, die jaarlijks contributie betalen, het infoblad ontvangen en een stem hebben in de ledenvergadering. Daarnaast zouden we ook een donateurschap kunnen instellen. De jaarlijkse bijdrage voor donateurs ligt lager dan de contributie maar men heeft geen stemrecht. Behalve lid van onze vereniging kan een bedrijf lid ook begunstiger worden via een eenmalige bijdrage.

Een grote vereniging 'Arnhem Parkenstad' kan mogelijk gestalte krijgen als er voor de andere parken ook Vriendenverenigingen ontstaan. Daarna kan er een overkoepelend orgaan gevormd worden.

RONDVRAAG

Reconstructie Parkweg

De parkweg is niet betrokken in het nieuwe beheerplan. Als over twee jaar het nieuwe Rijnstate ziekenhuis klaar is zal de verkeersfrequentie over de Parkweg toenemen. Bij de reconstructie van de weg zal de

vereniging betrokken moeten blijven. Wij hebben het advies gegeven de Parkweg verkeerssluw te maken. Te zijner tijd komt er nog een inspraakronde.

Aanlijngedod

Het aanlijngedod is verbonden met veel emoties. Zowel van de kant van de hondenbezitters als van de overige wandelaars. Wij zijn nooit formeel om advies gevraagd. In de gemeentelijke pagina van de Arnhemse Koerier is aangegeven dat honden in een deel van het bosdeel van Sonsbeek en Zijpendaal los mogen lopen.

De bedoeling hiervan is, dat het aanlijngedod in de parkdelen wat beter gehandhaafd kan blijven, zeker in de tijd dat er jonge vogels zijn. Velen houden zich aan het gebod maar er blijven altijd hondenbezitters, die zich nergens van aantrekken.

De gemeente wil in samenwerking met een reclamebureau een actie voeren om te laten zien, dat de maatregelen geen uiting zijn van hondenhaat. Honden vervullen vaak een sociale functie. Die wordt zeker gerespecteerd. Maar de nadelen die anderen van de honden ondervinden moeten worden tegengegaan.

De heer Maas zag vorig jaar in het schemerdonker twee volwassen vossen met een jong vosje rondlopen. Volgens hem worden honden er nog wel eens ten onrechte van beschuldigd waterwild dood te bijten. Eenden en zwanen worden wel vaak opgejaagd doordat honden ze in de vijvers nazitten.

Vertegenwoordiging dienst MOW in De Vrienden van Sonsbeek

Jan Elissen wilde aan het eind van de vergadering nog even de aandacht vestigen op actieve en creatieve wijze waarop Antonie de Jong de verbinding vormt tussen de Vrienden van Sonsbeek en de Dienst MOW. Met applaus stemde de vergadering in met deze woorden.

Na de pauze werd een video film getoond over de waterwerken in Sonsbeek.

WATERRAD BIJ BEGIJNENMOLEN FEESTELIJK IN GEBRUIK GESTELD

Lang hebben ze er aan gewerkt, de KIWANI'S. Een waterrad maken is geen werk waaraan hun handen gewend zijn. Maar dankzij een grote inzet, veel enthousiasme en de deskundige hulp van Joop Morsink is het toch voor elkaar gekomen. Zaterdag 8 mei werd het nieuwe waterrad van de Begijnenmolen in bijzijn van vele genodigden in gebruik gesteld. De Burgemeester bedankte de KIWANI'S voor deze bijdrage aan de schoonheid van Sonsbeek. Talloze witte en blauwe balonnen gingen de lucht in.